

تعیین میزان آلودگی به انگل‌های روده‌ای نزد ساکنین شهرستان اسلامشهر

قاسم عسگری^۱، دکتر مهدی ناطق پور^۲، دکتر مصطفی رضاییان^۳

چکیده:

جهت بررسی و تعیین درصد آلودگی به انگل‌های روده‌ای کلا ۱۵۳۵ نمونه مدفع که ۹۶۶ مورد مربوط به مناطق شهری ۵۶۹ مورد نیز به مناطق روستایی تعلق داشت جمع آوری و به روش مستقیم و فرمول - اتر و ۱۴۲ نمونه نیز به روش چسب اسکاچ از کودکان ۶-۱ سال جمع آوری و مورد آزمایش قرار گرفت. این مطالعه به شکل توصیفی - تحلیلی و از نوع مطالعات مقطعی بوده است.

۵۳/۲٪ از افراد آلودگی به انگل‌های روده‌ای داشتند. ابتلا به انگل‌های پاتوژن روده‌ای در افراد مورد مطالعه ۲۰/۶٪ بود. درصد فراوانی آلودگی به آنتامباہیستولیتیکا/دیسپار ۹/۶٪، آنتامباکلی ۱۶٪، آنتامباہارتمانی ۷٪، آندولیماکس نانا ۲/۶٪، یدامباوبوچلی ای ۱/۸٪، دی آنتامبافارازیلیس ۱/۵٪، کیلوماستیکس مسنیلی ۰/۴٪، ژیاردیا لا مبلیا ۱۸/۸٪، بلاستوسیستیس هومینیس ۱۶/۵٪، دیکروسوولیوم دندریتیکوم ۱/۰٪، تنباسازیناتا ۰/۲٪، هیمنولپیس نانا ۱/۴٪، آسکاریس لامبریکوئیدس ۰/۳٪، اکسیور به روش چسب اسکاچ در نزد کودکان ۶-۱ سال ۲۸/۷٪، به روش فرمول - اتر در مابقی نمونه ها ۷/۰٪، تریکوسترونوزیللوس ۰/۱٪، استرونژیلولوئیدس استرکورالیس ۰/۳٪ و تریکوریس تریکیورا ۱/۰٪ بود.

بین افراد روستایی با ۴/۹٪ آلودگی کرمی و افراد شهری با ۲/۱٪ آلودگی کرمی اختلاف معنی دار آماری مشاهده شد. همچنین بین مردان با ۱۱٪ آلودگی و زنان با ۷/۱٪ آلودگی به آنتامباہیستولیتیکا اختلاف معنی دار آماری وجود داشت.

سیر نزولی آلودگی به ژیاردیا و سیر صعودی آلودگی به آنتامباہیستولیتیکا با افزایش سن محسوس بود.

وازنگان کلیدی: انگل‌های روده‌ای، اسلامشهر، ایران

^۱ گروه انگل شناسی و قارچ شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شیراز.

^۲ گروه انگل شناسی و قارچ شناسی پزشکی، دانشکده بهداشت و انسیتو تحقیقات بهداشتی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران، صندوق پستی ۱۴۱۵۵ - ۶۴۴۶، تهران، ایران.

مقدمه:

انگل‌های روده ای بیماریزا همچنان به عنوان یک معصل بهداشتی در کشورهای در حال توسعه مطرح است. این انگلها با رقابت بر سرمواد غذایی، نفوذ بر مخاط، خونخواری، ترشح توکسینها و مواد آلرژیک، تجمع مکانیکی و مهاجرت به خارج روده، باعث سوء تغذیه، کم خونی، اختلالات گوارشی و عصبی، بروز حساسیت و آلرژی، انسداد روده و پرفوراسیون ضایعات خارج روده ای و در بعضی مواقع نیز موجبات مرگ بیمار را فراهم می‌سازند (Markell E.K. et al. 1999, Kreier J.P. and Baker J.R. 1992).

کمبود آب سالم و بهداشتی، تراکم بالای جمعیت، ضعف بهداشتی در دفع صحیح فاضلابها، عدم رعایت موازین بهداشتی (فردي - اجتماعي)، عدم شستشوی کافی و بهداشتی سبزیها و عدم پخت کامل گوشت باعث میزان شیوع بالای این انگلها می‌گردد.

مطالعات متعدد انجام شده در مناطق مختلف ایران حاکی از آنودگی بالا در نزد تعدادی از افراد تحت مطالعه به انواع انگل‌های روده ای است (روحانی و ارشاد کوچصفهانی ۱۳۷۶، شریفی سرآسیابی ۱۳۷۲، شریفی راد ۱۳۷۱، هوشیار ۷۱-۱۳۷۰).

شهرستان اسلامشهر در محدوده جنوب غربی تهران و در مسیر بزرگراه تهران - ساوه قرار دارد. نزدیکی به تهران، ارزان بودن نسبی مسکن و وجود بعضی فرستهای شغلی زمینه مهاجرپذیری شهرستان مذکور و بالطبع تراکم بالای جمعیت را باعث گردیده است.

با توجه به نزدیکی شهرستان اسلامشهر به تهران و آمد و رفت فراوان ساکنان آن به پایخت، شیوع هر نوع آنودگی در آن منطقه می‌تواند ساکنان مناطق جنوبی تهران را نیز تحت تاثیر قرار دهد. لذا با توجه به اهمیت موضوع، مطالعه ای در سال ۱۳۷۶ بر مبنای بررسی انگل شناسی در شهرستان مذکور انجام پذیرفت.

یافته‌ها:

بررسیها نشان می‌دهد ۵۳/۲٪ افراد تحت مطالعه به یک و یا چند گونه از انگل‌های روده ای مبتلا بودند درصد آنودگیها به تفکیک عبارتند از:
الف) آنودگی به تک یاخته‌های روده ای

این مطالعه به شکل توصیفی - تحلیلی و از نوع مطالعات Cross-sectional (مقطعی) بوده و براساس بررسیهای مقدماتی در سطح محدود (Pilot) و با توجه به اطلاعات بدست آمده از این طریق، حجم نمونه مورد استفاده به تعداد ۱۵۳۵ نفر ۹۶۶ نمونه شهری، ۵۶۹ نمونه روستایی برآورده، و با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی انتخاب گردید.

در این مطالعه سن خاصی مطرح نبوده، از کودک یک ساله تا فرد مسن تحت بررسی قرار گرفتند. نمونه‌های مدفوع صبحگاهی بوده، در قوطيهای درب دار پلاستیکی که مشخصات نمونه دهنده بر روی آنها نوشته شده بود، جمع آوری و به آزمایشگاه منتقل شدند.

آزمایش مدفوع به روش استاندارد فرمل - اترو و مستقیم با استفاده از لوگل انجام پذیرفت. برای تعیین آنودگی به اکسیور نزد کودکان ۱-۶ سال از روش چسب اسکاج استفاده گردید. در این روش، صبح هنگام قبل از اجابت و استحمام نوار چسب (سلوفان) به نواحی چین دار مقعد چسبانده، پس از جدا کردن از مقعد بر روی اسلايدهای شیشه ای چسبانده و به عنوان نمونه، به آزمایشگاه ارجاع می‌شد.

پرسشنامه ای براساس مشخصات نمونه دهنده و محل جمع آوری نمونه تنظیم شده بود که برای هر نمونه تکمیل می‌گردد. نتایج آزمایش‌ها براساس یکسری متغیرهای کدبندی شده وارد برنامه Foxpro و SPSS شده، براساس آزمون Chi-square مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار می‌گرفتند.

یافته‌ها:

بررسیها نشان می‌دهد ۵۳/۲٪ افراد تحت مطالعه به یک و یا چند گونه از انگل‌های روده ای مبتلا بودند درصد آنودگیها به تفکیک عبارتند از:
الف) آنودگی به تک یاخته‌های روده ای

است. که مردان با ۱۱٪ آلودگی به آنامباهیستولیتیکا و ۸/۲٪ به آنامباها راتمانی و ۲/۴٪ به یداما بوجلسی ای نسبت به زنان به ترتیب با آلودگی ۷/۵٪ و ۵/۳٪ و ۱٪ (با اختلاف معنی دار آماری) آلودگی بیشتری داشتند (p = ۰/۰۲).

در نمودار شماره (۱) مقایسه درصد آلودگی به انگلهای پاتوژن روده ای بین گروههای سنی به نمایش گذاشته شده است:

- بیشترین درصد آلودگی به ژیاردیا مربوط به گروههای سنی ۶ - ۱ سال و ۷ - ۱۲ سال (به ترتیب ۲۸٪ و ۲۲/۵٪) است که نسبت به دیگر گروههای سنی با ۱۷٪ آلودگی، اختلاف معنی دار آماری مشاهده می گردد (p = ۰/۰۰۲).

- کمترین درصد آلودگی به ژیاردیا (۱۱/۷٪) مربوط به گروه سنی ۴۲ - ۳۱ سال بود که با دیگر گروههای سنی اختلاف معنی دار آماری دارد (p < ۰/۰۵).

- بیشترین آلودگی به کرمها مربوط به افرادی با گروه سنی ۳۰ - ۳۹ سال با ۵/۵٪ آلودگی بوده که با دیگر گروههای سنی با ۲/۵٪ آلودگی از لحاظ آماری معنی دار است (p < ۰/۰۵).

در نمودار شماره ۲ درصد آلودگی به انگلهای روده ای پاتوژن به تفکیک مشاغل آمده است:

- ۳۰/۸٪ بیکاران آلوده به ژیاردیا می باشند ولی به علت تعداد کم این افراد در نمونه گیری این مقدار هیچگونه اختلاف معنی دار آماری با دیگر افراد جامعه نشان نمی دهد.

- فروشندها مواد غذایی با ۱۴/۲٪ آلودگی به ژیاردیا دارای آلودگی کمتری نسبت به دیگر مشاغل (۱۹/۹٪ آلودگی) بودند که این اختلاف از لحاظ آماری معنی دار می باشد.

- در مقابل بیشترین میزان آلودگی به آنامباهیستولیتیکا (۱۱/۶٪) مربوط به فروشندها مواد غذایی است، ولی این مقدار با دیگر مشاغل جامعه از لحاظ آماری اختلاف معنی داری ندارد.

آنامباهیستولیتیکا/دیسپار ۹/۶٪، آنامباکلی ۱۶٪، آنامباها راتمانی ۷٪، اندولیماکس نانا ۲/۶٪، یدآمبا بوجلسی ای ۱/۸٪، دی آنامبا فرازیلیس ۱/۵٪، کیلوماستیکس مسنیلی ۰/۴٪، ژیاردیالامبیلا ۱۸/۸٪ و بلاستوسیستیس هومینسیس ۱۶/۵٪.

ب) آلودگی به کرمها روده ای دیکروسولیوم دندریتیکوم ۰/۰۱٪، تیاسازیناتا ۰/۰۲٪، هیمنولیپس نانا ۱/۴٪، آسکاریس لامبریکوئیدس ۰/۰۳٪، تریکوسترونزیلوس ۰/۰۰۱٪، استرونزیلوئیدس استرکورالیس ۰/۰۳٪، انتروبیوس ورمیکولاریس ۷/۲۸٪ در نزد کودکان ۱ - ۶ ساله با روش چسب اسکاج و ۰/۰۷٪ با روش فرمل - اثر در نزد مابقی نمونه ها.

در جدول شماره (۱) درصد آلودگی انگلهای تک یا خته ای روده به تفکیک شهر و روستا آمده است:

- اختلاف معنی داری بین شیوع بلاستوسیستیس هومینسیس در شهر با ۱۷/۹٪ نسبت به روستا با ۱۴/۱٪ مشاهده گردید (p = ۰/۰۴).

- همچنین درصد آلودگی بیشتری به آنامباها راتمانی در شهر (۰/۸٪) نسبت به روستا (۰/۴٪) مشاهده شد، که از لحاظ آماری معنی دار است (p = ۰/۰۰۱).

- در مقابل میزان آلودگی به دی آنامبا فرازیلیس در روستا، (۰/۲۳٪) نسبت به شهر (۰/۱٪) بیشتر بود و اختلاف معنی دار آماری مشاهده گردید (p = ۰/۰۵). در جدول شماره (۲) درصد آلودگی به انگلهای کرمی روده به تفکیک شهر و روستا آمده است که با توجه اختلافات معنی دار آماری به قرار زیر بیان می گردد:

- روستا آلودگی بیشتری به هیمنولیپس نانا (۰/۲۵٪) و اکسیور (به روش فرمل - اثر ۰/۱٪) نسبت به شهر (به ترتیب ۰/۸ و ۰/۳ درصد) داشت.

- ضمناً درصد آلودگی به کل کرمها نیز در روستا ۴/۹٪ و در شهر ۱/۱٪ بود که مشخص کننده آلودگی بیشتر افراد روستائی است.

- در جدول شماره (۳) درصد آلودگی به انگلهای روده ای به تفکیک جنسیت (زن و مرد) بیان گردیده

بحث:

- ۱- کودکان در این سن خود مسؤول رعایت بهداشت فردی هستند.
 - ۲- آگاهی این کودکان از مسائل بهداشتی پایین است.
 - ۳- تماس زیاد با همسن و سالان و همکلاسی ها سبب انتقال مستقیم و سریع انگلها می گردد.
 - ۴- بیشتر از کودکان ۶-۱ سال در محیط خارج از خانه بسر می برند.
- در این مطالعه بیش از ۱۱٪ عرضه کنندگان مواد غذایی به آناتامیا هیستولیتیکا و ۴٪ آنان به ژیاردی الامبیلا مبتلا بودند. با توجه به اهمیت نقش تهیه و عرضه کنندگان مواد غذایی در بیماریهای انگلی، بررسی انگل شناسی افراد مذکور در فواصل معین کاملا ضروری به نظر می رسد. مطالعات انجام شده بر روی تعدادی از عرضه کنندگان مواد غذایی در چالوس و نوشهر نیز حاکی از ابتلاء در صد بالای عرضه کنندگان یاد شده به آلودگی های انگلی بوده است (روحانی و ارشاد کوچصفهانی ۱۳۷۶).

بهره گیری پایانی:

نتایج حاصل از این مطالعه نشان می دهد افراد تحت بررسی در شهرستان اسلامشهر دارای آلودگی قابل توجهی به انگلها تک یاخته ای بوده اند که با توجه به عدم رعایت کامل موازین بهداشتی چرخه انتقال همچنان به قوت خود در منطقه باقی مانده است. لذا آموزش بهداشت به منظور بالابردن فرهنگ بهداشتی منطقه و تهیه مواد غذایی سالم و بهداشتی و آزمایشها دوره ای فروشندگان مواد غذایی می تواند از جمله راهکارهای تقلیل آلودگی انگلی در مناطق تحت مطالعه باشد.

تشکر و قدردانی:

نویسندهای این مقاله وظیفه خود می دانند از کارکنان محترم مراکز بهداشتی - درمانی شبکه بهداشت و درمان شهرستان اسلامشهر که در انجام این مطالعه همکاری داشته اند قدردانی نمایند. همچنین سپاسگزاری خود را از همکاری خانم شهره فرنیا کارдан بخش تک یاخته شناسی بوده ای دانشکده بهداشت و انسیتو تحقیقات بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تهران اعلام می دارند.

نتایج حاصل از این مطالعه نشان می دهد ۲/۲۸٪ افراد تحت مطالعه، به تک یاخته های پاتوژن روده ای و ۱/۳٪ به کرمها روده ای مبتلا بوده اند. با توجه به اختلاف معنی دار بین مبتلایان به عفونتها کرمی و تک یاخته ای در منطقه تحت مطالعه، یافتن علل این تفاوت به مطالعه ای مستقل و جامع تر نیاز دارد ولی به طور اجمال می توان به امکان قدرت تکثیر زیاد، انتقال بالا، سریع و مستقیم تک یاخته ها و ماکروسکوپی بودن کرمها و روبت آنها و در نتیجه تجویز داروهای ضد کرمی اشاره کرد. مطالعات انجام شده در تکابن و شهر ری نیز نشان دهنده تفاوت معنی دار بین ابتلاء به عفونتها کرمی و تک یاخته ای است (هوشیار ۱۳۷۰ و شریفی راد ۱۳۷۱).

انگلها کرمی در روستا دارای میزان شیوع بیشتری نسبت به شهر می باشد که علی چون آگاهی کمتر در رعایت موازین بهداشتی، وجود محیط مناسب برای آلوده کنندگی تخم بعضی از کرمها مانند تریکوسفال و آسکاریس، تجویز کمتر داروهای ضد کرمی در روستا و عدم آگاهی در شستشوی سبزیها، در شیوع بیشتر آنها موثر است. میزان شیوع دی آناتامبا فرازیلیس در روستا بیشتر از شهر بوده که نظریه مبنی بر احتمال انتقال این تک یاخته از طریق تخم اکسیور را قوت می بخشد زیرا میزان شیوع اکسیور در روستا بیشتر از شهر است.

ابتلاء بیشتر مردان به آناتامیا هیستولیتیکا در مقایسه با زنان نشان می دهد مردان تحت مطالعه در معرض بیشتر برای ابتلاء به عفونت یاد شده قرار داشتند. تماس بیشتر مردان با افراد جامعه و صرف غذا در خارج از منزل و تحرک ک شغلی آنان را می توان از جمله علل احتمالی ابتلاء مردان به آمیزیاریس دانست.

در کل میزان شیوع آناتامیا هیستولیتیکا دارای یک روند افزایشی با افزایش سن می باشد. البته در گروه سنی ۷-۱۲ سال آلودگی نسبتا بالائی دیده می شود که علل احتمالی را می توان در موارد زیر خلاصه کرد:

جدول ۱ - درصد آلوودگی به اکللهای کن باخته‌ای رودهه ب فنیکت در شهر و روسنا

میزان	بلاتسوپس	زیاردی‌امپا	کلیوماتیکس	فرازیلس	دی‌آتابا	بدآتابا برچلی ای	دی‌آتابا	آتابا مارتسنی	آتابا کلی	آتابا هستولیتکار	آتابا میسپار	مجموعه مواد مطالعه
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۷/۹	۱۷۲	۸۷/۲	۱۷۱	۸/۷	۱۱۲	۰	۱۳۲	۱/۴	۱۱۳	۰	۸۷/۶	۹۶/۶
۱۱	۱۱۱	۸/۱	۱۱۷	۰	۱۱۲	۰	۱۲۳	۱/۴	۱۱۲	۰	۸۷/۳	۹۶/۳
۱۶/۵	۱۰۲	۸۸/۸	۱۸۸	۰/۶	۱/۰	۶	۱/۰	۲۳	۱/۸	۱/۸	۰/۶	۱۰۵/۰
کل												

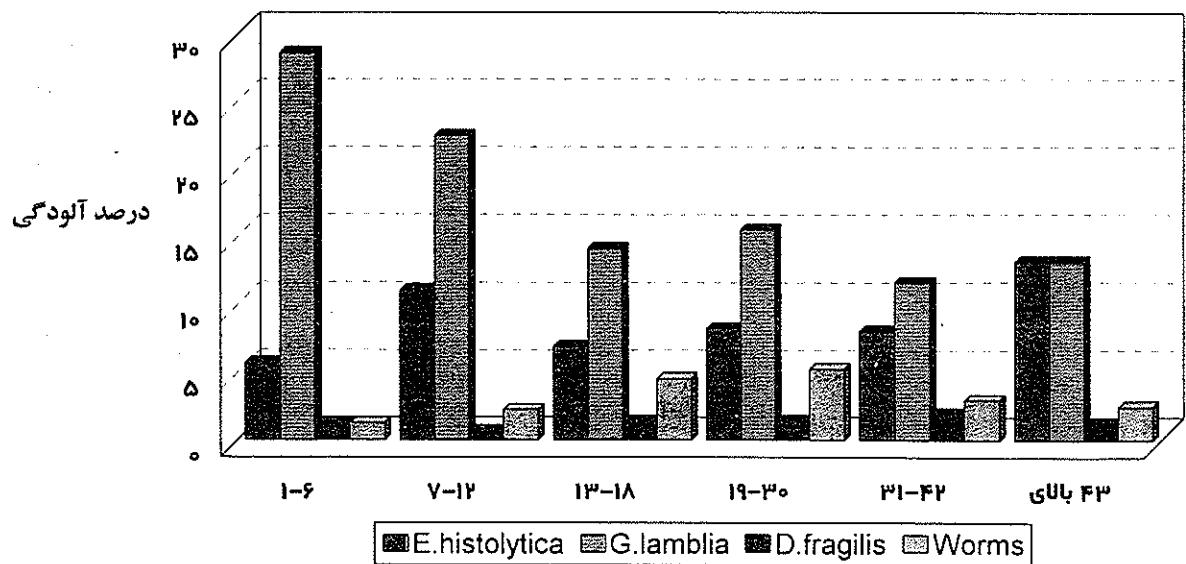
* تعداد نمونه های آزمایش شده

جدول ۲ - درصد آلوودگی به اکللهای کرمی رودهای ب فنیکت در شهر و روسنا

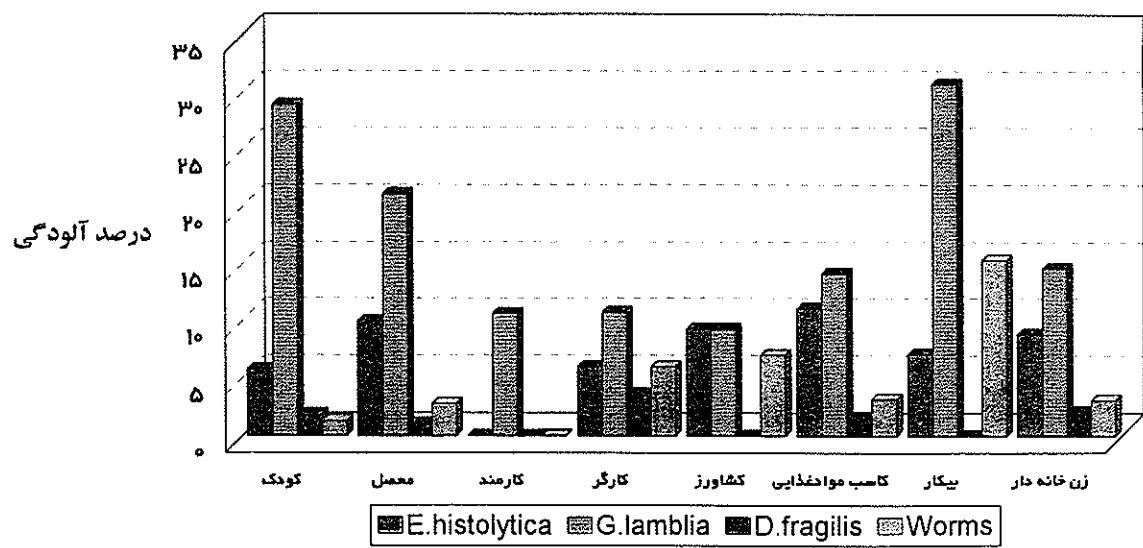
میزان	تریکوکس	استرندزبلیدس	استرکورپلیس	تریکوکسرونزیلوس	آکسیور	لامبرکوکلیدس (فرمل - اثر)	آسکارس	تیبا سازنایا	هیپنولیپس نایا	دیکرسولیوم	مجموعه مواد مطالعه	
۱۱/۰	۱	۱/۱	۰	۰/۴	۱	۰/۱	۰/۰	۰/۱	۰/۰	۰/۰	۹۶/۰	
-	-	۰/۲	۰/۰	۱	۰/۲	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۹۶/۰	
۱/۰	۱	۰/۳۲	۰	۰/۱۳	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۹۶/۰	
کل												۱۰۵/۰

جدول ۳ - درصد آلوودگی به اکللهای رودهای ب فنیکت جنبشیت

میزان	بلاسٹرس	مجموعه مواد مطالعه										
۱۷/۹	۱۷	۰/۷	۱۷/۷	۰/۷	۱۰/۰	۰/۷	۰/۷	۰/۷	۰/۷	۰/۷	۹۶/۲	
۱۱/۳	۸۱	۷/۶	۷/۶	۱/۰	۰/۲	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۹۶/۰	
۱۶/۰	۱۰۵	۱۸/۸	۱۸/۸	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۹۶/۰	
کل												۱۰۵/۰

نمودار ۱ – مقایسه آنودگی به انگلها پاتوژن روده ای بر حسب سن

نمودار ۲ – مقایسه آنودگی به انگلها پاتوژن روده ای بر حسب شغل

منابع :

- هوشیار، حسین (۱۳۷۰-۷۱). بررسی وفور آلودگی به انگلهاي روده اي در مناطق روستایي تنکابن. پایان نامه ۱۹۸۰ ، برای دریافت درجه فوق لیسانس انگل شناسی پزشکی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران. شریفی سرآسیابی، خجسته (۱۳۷۲). بررسی وفور انگلهاي روده اي در شهرستان سیرجان. پایان نامه ۲۱۳۲. برای دریافت درجه کارشناسی ارشد انگل شناسی پزشکی، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- Kreier J.P. and Baker JR. (1992) Parasitic Protozoa. Academic Press.
- Markerll EK., John D.T. and Krotoski W.A. (1999) Medical Parasitology. W.B. Saunders Company.
- روحانی ، سهیلا. ارشاد کوچصفهانی، میترا (۱۳۷۶). شیوع انگلهاي روده اي در عرضه کشندگان مواد غذایی در شهرهای نوشهر و چالوس . خلاصه مقالات دومین کنگره سراسری بیماریهای انگلی ایران. مهر ۱۳۷۶ ص. ۷۷.
- شریفی راد، امیرحسین (۱۳۷۱). بررسی وفور انگلهاي روده اي در شهر ری و حومه از شهرستان ری، پایان نامه ۲۰۲۱ برای دریافت درجه فوق لیسانس انگل شناسی پزشکی ، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران.

PREVALENCE OF INTESTINAL PARASITES IN THE INHABITANTS OF ISLAM – SHAHR DISTRICT

Asgari Gh.,¹ MSPH; Nateghpour M.,² Ph.D.; Rezaian M.,² Ph.D.

To determine the prevalence of various intestinal parasitic infections, we examined 966 randomly collected stool specimens from urban areas and 569 such samples from the rural regions. These were examined using formalin–ether sedimentation and direct smear methods. From the total of 1535 specimens, 143 that belonged to 1-6 years old children were examined by scatch tape method.

The results indicated that 53.2% of the subjects were infected with intestinal protozoa and helminths with the following prevalence rates:

Entamoeba histolytica 9.6%, *E. coli* 16%, *E.hartmanni* 7%, *Endolimax nana* 2.6%, *Iodamoeba butschlii* 1.8%, *Dientamoeba fragilis* 1.5%, *Chilomastix mesnili* 0.4%, *Giardia lamblia* 18.8%, *Blastocystis hominis* 16.5%, *Dicrocoelium dendriticum* 0.1%, *Taenia saginata* 0.2%, *Hymenolopis nana* 1.4%, *Ascaris lambricoides* 0.3%, *Enterobius vermicularis* (using scatch tape method) 0.7%, *E.vermicularis* (using formalin – ether method) 28.7%, *Trichostrongylus spp.* 0.1%, *Strongyloides stercorialis* 0.3% and *Trichuris trichiura* 0.1%.

Rural people were significantly more likely to bear helminthic infections than urban residents (4.9% versus 2.1%).

E.histolytica was more prevalent among men (11% versus 7.1%) and, interestingly, age-specific infection rates for giardiasis and amebiasis showed contrasting patterns in this study.

Key words: *Intestinal parasites, Islamshahr, Iran*

¹ Department of Medical Parasitology & Mycology, Faculty of Medicine, Shiraz University of Medical Sciences.

² Department of Medical parasitology & Mycology, School of Public Health & Institute of Public Health Research, TUMS, P.O.Box 14155- 6446 Tehran.